

2015 MAYIS ÖZEL SEKTÖRÜN YURT DIŞINDAN SAĞLADIĞI KREDİ BORCU GELİŐMELERİ

14 Temmuz 2015

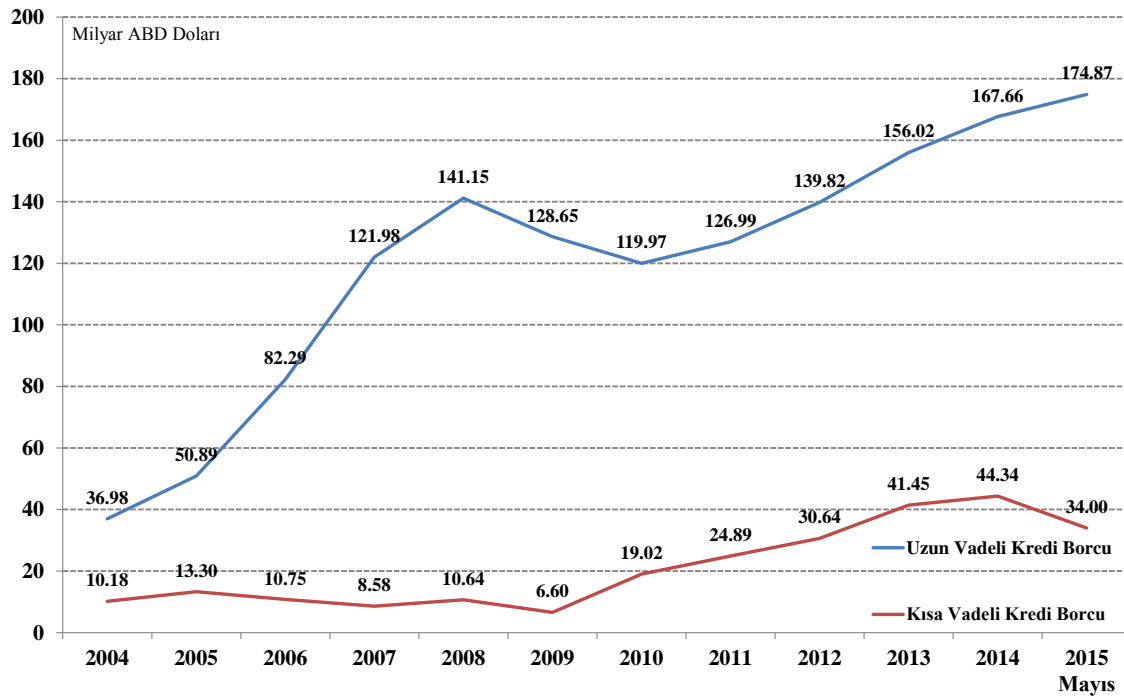


Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredi Borcuna ilişkin 2015 yılı Mayıs verileri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından 14 Temmuz 2015 tarihinde yayımlandı.¹

Söz konusu veriler, özel sektörün yurt dışından sağladığı kısa ve uzun vadeli kredilerin borçlu ve alacaklı bilgileri, döviz cinsi, kullanım, anapara/faiz ödemeleri ve ödeme planları şeklindeki kredi ayrıntıları, işlemlere aracılık eden bankalar tarafından TCMB'ye işlem bazında gönderilen bildirim formlarından derlenmektedir.

Buna göre, 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla özel sektörün yurt dışından sağladığı uzun vadeli kredi borcu 2014 yılsonuna göre %4,3 (~7,2 milyar dolar) artarak yaklaşık 174,9 milyar ABD doları olmuştur. Aynı dönemde kısa vadeli kredi borcu ise %23,3'lük bir azalışla 34 milyar ABD doları seviyesine gerilemiştir. Böylelikle toplam kredi borcu yaklaşık 3 milyar ABD doları azalarak 208,9 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir (Şekil 1).

Şekil 1: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredi Borcu (2004 – 2015 Mayıs)



Kaynak: TCMB

¹ TCMB, her ay verileri geçmişe dönük revize ettiği için bilgi notlarında yer alan tablolardaki eski yıllara ait veriler farklılık gösterebilmektedir.

Özel sektörün yurt dışından sağladığı uzun vadeli kredi borcunun borçluya göre dağılımı incelendiğinde, finansal kesimin kredi borcunun (%53,5), finansal olmayan kesimin kredi borcundan (%46,5) daha fazla olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 2014 yılının son çeyreğine kadar uzun vadeli krediler içinde finansal kesimin payının, finansal olmayan kesimin payından daha düşük bir seviyede olduğu görülmekteydi. Finansal kesimin payının yükselmesinin temelinde, bankaların tahvil ve kredi borcunda gerçekleşen artış yatmaktadır. Büyük çoğunluğunu bankaların oluşturduğu finansal kesimin uzun vadeli kredi borcu, 2014 yılsonuna göre 8,6 milyar ABD doları artarak yaklaşık 93,5 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Finansal olmayan kuruluşların borcu ise 2014 yılsonuna göre yaklaşık 1,4 milyar ABD doları azalmış ve yaklaşık olarak 81,4 milyar ABD dolarına gerilemiştir (Tablo 1).

Alacaklıya göre dağılım verileri, tahvil alacaklıları hariç toplam kredi borcunun büyük ölçüde özel alacaklılara olan borçlardan oluştuğunu göstermektedir (%89,6). Özel alacaklıların uzun vadeli kredi borcu 2015 yılı Mayıs sonunda, 2014 yılsonuna göre 5,5 milyar ABD doları artarak yaklaşık 128,3 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiş ve böylelikle toplam uzun vadeli kredilerdeki payı %73,4 olmuştur. Tahvil hariç toplam kredi borcunun yaklaşık %11'ini oluşturan resmi alacaklar ise yaklaşık 14,9 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Uzun Vadeli Kredi Borcu (borçlu ve alacaklıya göre dağılım)

(Milyar ABD doları)	2010	2011	2012	2013	2014	2015 Mayıs
Borçluya Göre Dağılım	119.97	126.99	139.82	156.02	167.66	174.87
I- Finansal	41.29	48.05	57.07	73.08	84.86	93.49
i- Bankalar	28.74	34.90	41.74	54.89	65.97	75.08
- Krediler	27.74	31.61	31.34	38.84	44.40	52.10
- Tahvil	1.00	3.30	10.41	16.05	21.57	22.98
ii- Bankacılık Dışı Finansal Kuruluşlar	12.55	13.15	15.33	18.18	18.90	18.42
- Krediler	12.43	12.89	15.03	16.36	15.37	14.60
- Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	0.12	0.26	0.30	0.33	0.40	0.40
- Tahvil	0.00	0.00	0.00	1.50	3.12	3.42
II-Finansal Olmayan	78.68	78.94	82.74	82.95	82.80	81.38
- Krediler	72.22	73.13	75.07	73.50	72.48	70.80
- Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	5.65	5.29	5.85	5.77	4.99	4.98
- Ticari Krediler	0.62	0.31	0.42	0.34	0.32	0.31
- Tahvil	0.20	0.21	1.41	3.35	5.00	5.28
Alacaklıya Göre Dağılım	119.97	126.99	139.82	156.02	167.66	174.87
I- Resmi Alacaklılar	10.91	13.34	14.42	15.49	15.10	14.86
II- Özel Alacaklılar	107.86	110.15	113.58	119.64	122.87	128.33
i- Yabancı Ticari Bankalar	60.99	66.29	67.01	71.11	74.87	80.09
ii- Yerleşik Bankaların Yurtdışı Şube ve İştirakleri	28.37	24.73	23.82	23.88	24.49	23.84
iii- Bankacılık Dışı Finansal Kuruluşlar	6.28	7.35	9.31	10.45	10.19	10.47
iv- Finansal Olmayan	12.22	11.79	13.43	14.19	13.31	13.93
III- Tahvil Alacaklıları	1.20	3.50	11.82	20.89	29.69	31.68

Kaynak: TCMB

Özel sektörün yurt dışından sağladığı kısa vadeli kredi borcunun borçluya göre dağılımı incelendiğinde, borcun tamamına yakınının finansal kesime ait olduğu görülmektedir. Finansal kuruluşların kredi borcunun toplam kısa vadeli borçlar içindeki payı %91,2 iken finansal olmayan kesimin payı %8,8'dir.

Kısa vadeli kredi borcu içinde finansal kuruluşların borcu 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla, 2014 yılsonuna göre 10,5 milyar ABD doları azalarak 31 milyar ABD dolarına ulaşırken, finansal olmayan kuruluşların borcunda dikkate değer bir değişme olmamış ve yaklaşık 3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Alacaklıya göre dağılım incelendiğinde ise kısa vadeli toplam kredi borcunun (tahvil alacaklıları hariç) neredeyse tamamının özel alacaklılara olan borçlar olduğu (%99,7), bunun da büyük ölçüde yabancı ticari bankalara olan borçlardan oluştuğu görülmektedir. Yabancı ticari bankalara olan borçlar, 2015 yılı Mayıs sonunda, 2014 yılsonuna göre 9,7 milyar ABD doları azalmış ve 28,2 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kısa Vadeli Kredi Borcu (borçlu ve alacaklıya göre dağılım)

(Milyar ABD doları)	2010	2011	2012	2013	2014	2015 Mayıs
Borçluya Göre Dağılım	19.02	24.89	30.64	41.45	44.34	34.00
I- Finansal	17.99	23.46	28.12	38.82	41.53	31.02
i- Bankalar (*)	16.96	22.16	26.25	36.45	39.51	29.00
- Krediler	16.96	22.16	26.24	34.98	35.70	25.64
- Tahvil	0.00	0.00	0.01	1.47	3.81	3.36
ii- Bankacılık Dışı Finansal Kuruluşlar	1.03	1.30	1.87	2.38	2.02	2.02
- Krediler	1.03	1.30	1.87	2.38	2.01	2.00
- Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
- Tahvil	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.02
II- Finansal Olmayan	1.03	1.43	2.52	2.63	2.81	2.98
- Krediler	0.96	1.38	2.41	2.59	2.73	2.85
- Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	0.07	0.05	0.11	0.04	0.08	0.13
- Tahvil	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Alacaklıya Göre Dağılım	19.02	24.89	30.64	41.45	44.34	34.00
I- Resmi Alacaklılar	0.50	0.22	0.05	0.00	0.02	0.10
II- Özel Alacaklılar	18.52	24.67	30.57	39.98	40.50	30.53
i- Yabancı Ticari Bankalar	17.30	23.06	28.61	38.13	37.93	28.21
ii- Yerleşik Bankaların Yurtdışı Şube ve İştirakleri	1.01	1.26	1.50	1.47	1.73	1.49
iii- Bankacılık Dışı Finansal Kuruluşlar	0.06	0.16	0.14	0.14	0.51	0.49
iv- Finansal Olmayan	0.15	0.20	0.33	0.25	0.32	0.33
III-Tahvil Alacaklıları	0.00	0.00	0.01	1.47	3.81	3.38
IV-Diğer (**)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

(*) Repo işlemlerinden doğan borçlar dahil değildir.

(**) Bankaların yurt dışından sağladığı kredi borcunun alacaklı toplamı, alacaklı dağılımının yapılamadığı 2004-2009 dönemi için

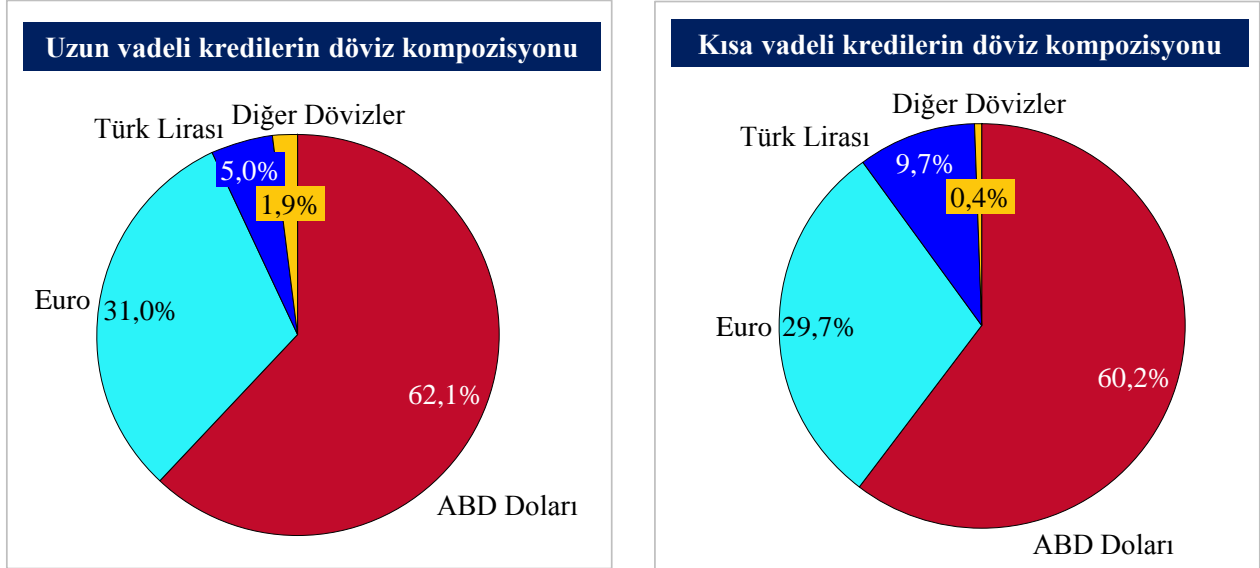
'Diğer' başlığı altında gösterilmiştir.

Kaynak: TCMB

Bunların yanı sıra uzun vadeli kredi borcunun döviz kompozisyonuna bakıldığında, özel sektörün yurt dışından ağırlıklı olarak ABD doları cinsinden borçlandığı görülmektedir. ABD doları cinsinden borçların, toplam kredi borçları içindeki payı bir önceki aya göre 0,8 yüzde puan azalmış ve 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla %62,1 olmuştur. Bunun ardından sırasıyla, %31 ile Euro, %5 ile Türk Lirası ve %1,9 ile diğer dövizler gelmektedir (Şekil 2). Mayıs 2015'te Euro hariç tüm diğer döviz cinslerinden borçlanmada bir önceki aya göre azalma olduğu görülmüştür.

Kısa vadeli kredi borcunun döviz kompozisyonuna bakıldığında da ağırlığın ABD doları cinsinden kredilerde olduğu görülmektedir. ABD doları cinsinden borçların, toplam kısa vadeli kredi borçları içindeki payı bir önceki aya göre 1,3 yüzde puan artarak 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla %60,2 olmuştur. Bunun ardından sırasıyla, %29,7 ile Euro, %9,7 ile Türk Lirası ve %0,4 ile de diğer dövizler gelmektedir (Şekil 2).

Şekil 2: Özel Sektörün Yurt Dışından Borçlandığı Kredilerin Döviz Kompozisyonu (2015 Mayıs, yüzde dağılım)

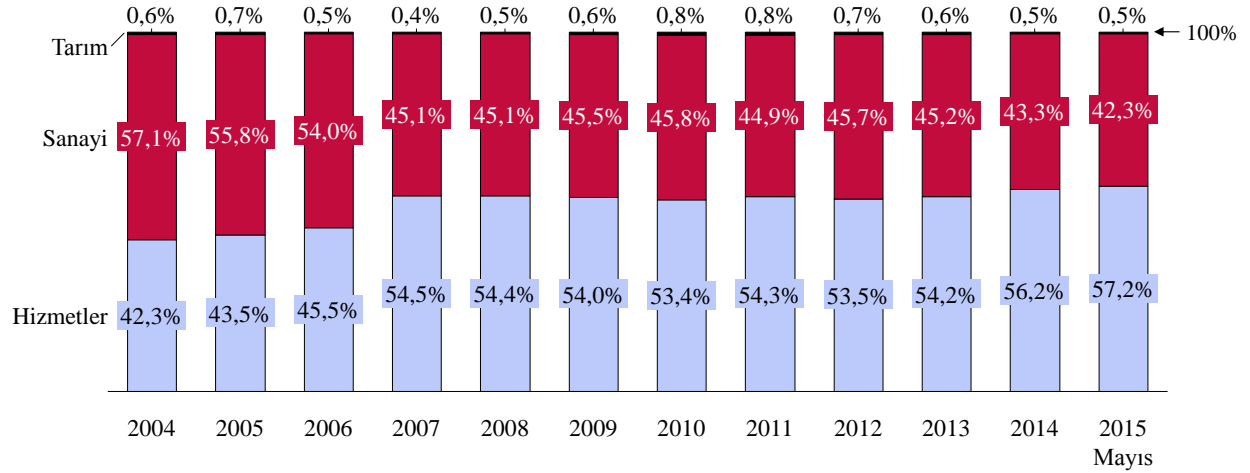


Kaynak: TCMB

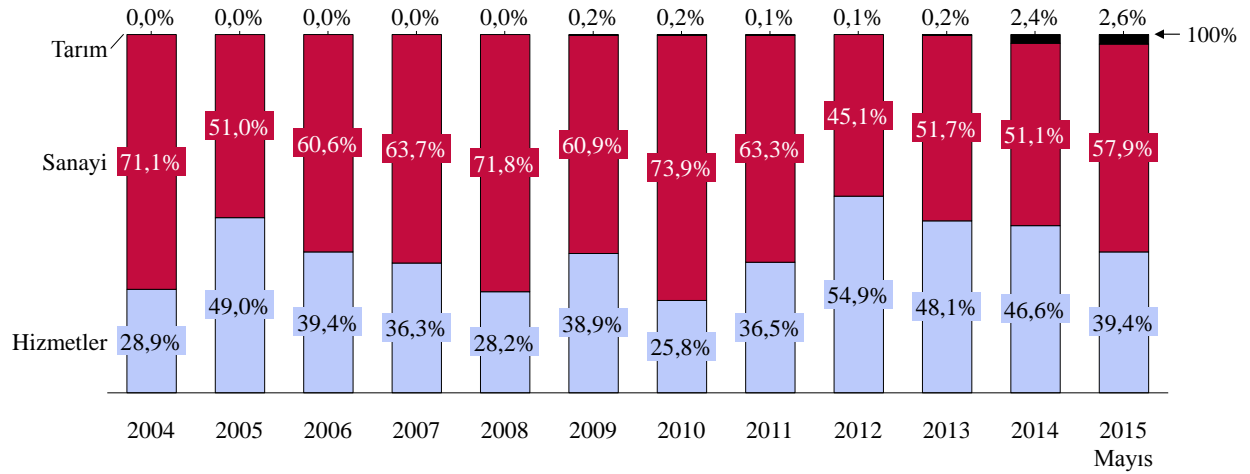
2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla özel sektörün uzun vadeli finansal olmayan kredi borcunun %57,2'si hizmetler, %42,3'ü sanayi ve %0,5'i de tarım sektörü tarafından kullanılmıştır. 2000'li yılların başlarından 2007 yılına kadar kredi borcunda sanayi sektörü öne çıkarken 2007 yılından itibaren hizmetler sektörünün uzun vadeli borçlanmadaki payı artmaya başlamıştır (Şekil 3a).

Kısa vadeli finansal olmayan kredi borcunun sektörel dağılımında ise sanayi sektörü, 2014 yılsonuna göre payını 6,8 yüzde puan artırmış ve hizmetler sektörünün önemli oranda önüne geçmiştir. Sanayi sektörü tarafından kullanılan kredilerin, kısa vadeli finansal olmayan krediler içindeki payı 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla %57,9 olarak gerçekleşmiştir. Hizmetler ve tarım sektörlerinin payları ise sırasıyla; %39,4 ve %2,6'dır (Şekil 3b).

Şekil 3a: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Uzun Vadeli Kredi Borcunun Sektör Dağılımı (2004- 2015 Mayıs, yüzde)



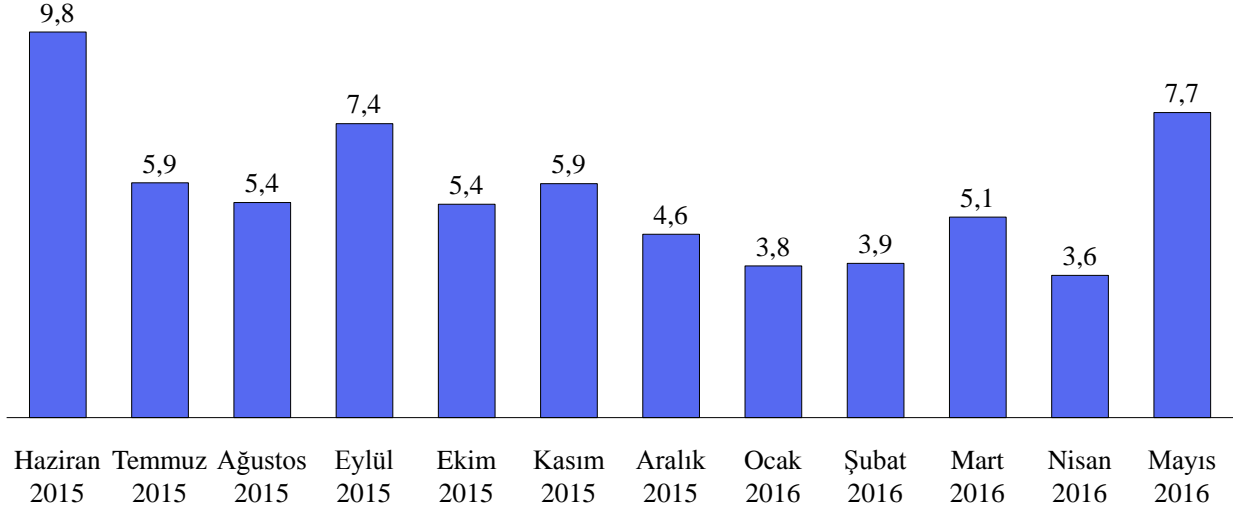
Şekil 3b: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kısa Vadeli Kredi Borcunun Sektör Dağılımı (2004- 2015 Mayıs, yüzde)



Kaynak: TCMB

Son olarak özel sektörün yurt dışından sağladığı kredi borcu 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla kalan vadeye göre incelendiğinde, 1 yıl içinde toplam 68,7 milyar ABD doları kadar anapara geri ödemesi gerçekleştirileceği görülmektedir.

Şekil 4: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kalan Vadesi 1 Yıla Kadar Olan Toplam Kredi Borcunun Aylara Göre Dağılımı (Ticari krediler hariç) (Milyar ABD Doları)



Kaynak: TCMB

Yorum:

2015 yılı Mayıs ayında özel sektörün yurtdışından sağladığı toplam kredi borcunun 174,9 milyar \$'ı uzun, 34 milyar \$'ı kısa vadeli olmak üzere toplamda 208,9 milyar \$ olarak gerçekleşti. Nisan ayında 207,1 milyar \$ civarında olan toplam borç böylece Mayıs ayında yaklaşık 1,8 milyar \$ artış gösterdi. Vadeye göre ayırında ise Nisan ayına göre özel sektörün kısa vadeli kredi borcunda %10 oranında (3,6 milyar ABD \$) dikkat çeken bir azalış, uzun vadeli kredi borcunda ise %3,2 oranında (5,4 milyar ABD \$) bir artış gerçekleşti. Dolayısıyla, daha çok bankacılık sektörü kaynaklı olmak üzere özel sektörün olağanüstü borç yönetiminin bir politikası olarak kısa vadeli borçlarını azaltırken, diğer taraftan uzun vadeli borçlarını artırdığı görülmektedir.

- **Uzun vadeli kredi borcu dağılımı:** Uzun vadeli kredi borcunda büyük çoğunluğunu bankaların oluşturduğu finansal kesiminin ağırlığı daha fazladır. Özellikle bankaların tahvil borcunda artış bu farkı yaratmaktadır. Bu bağlamda, finansal kesimin kredi borcu %53,5 pay ile 93,5 milyar \$ iken, finansal olmayan kesimin kredi borcu %46,5 pay ile 81,4 milyar \$'dır (Finansal olmayan kesimin %57,2'si hizmetler, %42,3'ü sanayi ve %0,5'i de tarım sektöründen oluşmaktadır). Mayıs ayında uzun vadeli kredi borcu dağılımında dikkat çeken nokta, Nisan ayına göre bankaların uzun vadeli borcu %5,4 oranında artarken, finansal olmayan kesimin borcu %0,8 oranında artmasıdır.

Uzun vadeli kredi borcun alacaklıları arasında en yüksek miktarlı alacaklı yabancı ticari bankalardır. Diğer taraftan, yurt dışından borçlanmalarda tahvil ihraçlarının artması dikkat çekmektedir.

-**Kısa vadeli kredi borcu dağılımı:** Özel sektörün yurtdışından sağladığı kısa vadeli kredi borçta en büyük pay (%91,2-31 milyar \$) finansal kesime aittir. Tahvil hariç alacaklılar arasında en yüksek miktarlı alacaklı yabancı ticari bankalardır. Finansal olmayan kesimin payı ise %8,8 ile 3 milyar \$'dır ve borçlular arasında sanayi sektörü öne çıkmaktadır. Mayıs ayında kısa vadeli kredi borcu dağılımında dikkat çeken nokta, Nisan ayına göre bankaların kısa vadeli borcu %11 oranında azalırken, finansal olmayan kesimin borcunun %6,4 oranında artmasıdır.

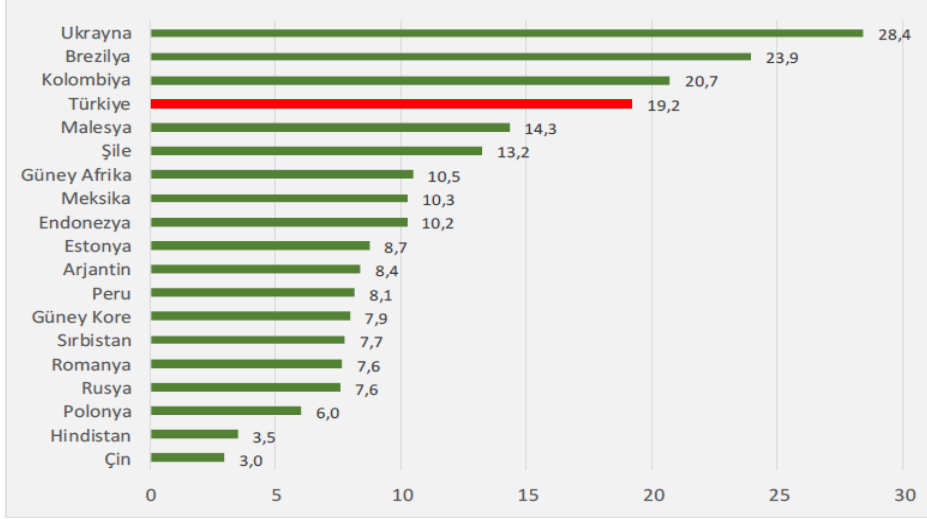
-**Döviz kompozisyonu:** Hem kısa vadeli hem de uzun vadeli borç kompozisyonunda \$ (sırasıyla %60,2; %62,1) ağırlıklıdır. Geri kalan borç büyüklüğü ise ağırlıklı olarak Euro cinsindedir (kısa vadeli %29,7; uzun vadeli %31).

-**Kalan vadeye göre borç:** 2015 yılı Mayıs ayı itibariyle 1 yıl içinde toplam 68,7 milyar \$ kadar anapara geri ödemesi gerçekleştirilecektir. 2015 yılının geri kalanı için görece olarak Eylül ayı 7,4 milyar \$ ile en yüksek borç geri ödemesi olan aydır.

Sonuç olarak...

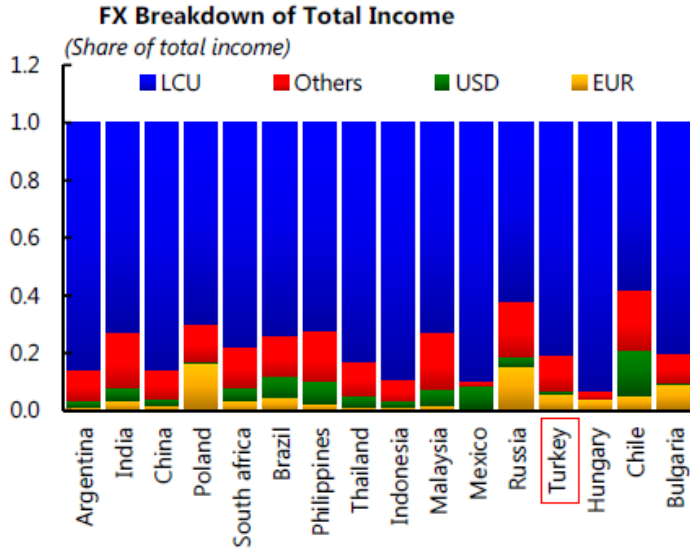
Özel sektörün yurt dışından sağladığı toplam kredi borcu (uzun vadeli + kısa vadeli) Mayıs ayında geçen aya göre 1,8 milyar \$ artarak 208,9 milyar \$'a ulaştı. Bu artışta, bankacılık sektörünün kısa vadeli borçlarını azaltırken uzun vadeli borçlarını artırma stratejisi etkili oldu.

Özel sektörün yurtdışından sağladığı kredi borcunun vadesini uzatma çabasına karşın yılbaşından bu yana \$/TL'deki yaklaşık %19 oranındaki artışın şirketlere maliyetinin 77 milyar TL olduğu ifade edilmektedir. Aşağıdaki grafik yılbaşından itibaren gelişmekte olan ülkelerin para birimlerinin \$ karşısındaki değer kayıplarını göstermektedir. Türkiye'nin en fazla değer kaybeden ülkeler arasında olduğu dikkat çekmektedir.



Diğer taraftan, IMF tarafından 23 Temmuz 2015 tarihinde yayınlanan raporda (**Spillovers from Dollar Appreciation**) \$'ın değerlenmesinin gelişmekte olan ülkelere etkisi incelenmiştir. Raporun son bölümünde gelişmekte olan ülkelerde özel sektörün borçluluğu ele alınmış ve yüksek borç yükü ve düşük düzeyde borç ödeme kapasitesinin özel sektörü makroekonomik ve finansal şoklara karşı hassasiyeti artırdığı ifade edilmiştir. Özellikle, finans dışı özel sektör olarak nitelendirilen reel sektörün dış borç yükü nedeniyle bozulan bilançosunun yerli ve yabancı bankacılık sistemi, devlet, karlılık, ekonomik büyüme vb. üzerinde etkileri olduğu belirtilmiştir

Raporda, borç ödeme kapasitesinin düşük olması, diğer bir ifadeyle döviz cinsinden borcun ödenmesi için yeterli döviz gelirin olmaması kırılganlık yarattığı üzerinde durulmuştur. Aşağıdaki grafik Türkiye'nin de aralarında bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde özel sektörün toplam gelirinin hangi para birimi türünden oluştuğunu göstermektedir. Grafikte yer alan para birimleri LCU-Local Currency Unit: Yerel Para Birimi, Others: Diğer Para Birimleri, Dolar ve Euro ile gösterilmektedir.



Grafikten de görüldüğü üzere Türkiye’de özel sektörün toplam gelirin büyük çoğunluğu TL cinsi gelirden oluşmaktadır. Oysa, özel sektörün yurtdışı kredi borcunun %60’ı \$ cinsindedir ve \$ cinsinden gelirin payı toplam içinde oldukça düşüktür. Bu yapı özel sektörün borç ödeme kapasitesinin zayıf olduğunu gösterirken \$’ın değerlenmesine olan hassasiyetini açık olarak ortaya koymaktadır.

Doç.Dr.İsmail Orçun GÜNDÜZ